

Wat doen we met oma?

Door bezuinigingen zoeken mensen naar alternatieven voor het verzorgingshuis

Opa of oma in huis. In Griekenland, Polen en Italië is het zo gewoon als wat. Wordt het hier, met de ingrijpende bezuinigingen op de ouderenzorg, ook normaler? Of hechten wij te veel aan ons eigen plek? 'Als het tussen mijn vrouw en mijn moeder niet had geklikt, dan was ik er nooit aan begonnen.'

EEFJE OOMEN

Hij is lang op zoek geweest naar een kleinere woning voor zijn 73-jarige moeder Ineke, al een tijdje weduwe. Maar het was het allemaal net niet, vertelt Remco van den Akker (50 jaar). „Er was in elk geval geen plek waarvan moeder zelf zei: 'ja, dat wil ik wel.'”

En dus besloten ze uiteindelijk dat oma Ineke het grote ouderlijke huis in het Brabantse Rijen zou verruilen voor een zelfstandig huisje in haar tuin, zo'n 'mantelzorgwoning' waar alles op en aan zit. En dat Remco het grote pand zou betrekken met zijn vrouw Henny (50), dochter Mirthe (18), studerende zoon Jeroen (23), die in het weekend thuis, is en oudste dochter Lotte (24).

Het lag wel voor de hand, vindt Remco. Want zijn moeder wilde dolgraag op haar vertrouwde plek blijven en zijn gezin zag de verhuizing vanuit hun woning in hetzelfde Brabantse dorp naar oma's mooie stek wel zitten. „We hebben allemaal een goede band. Had het bijvoorbeeld tussen mijn vrouw en mijn moeder niet geklikt, dan was ik er nooit aan begonnen.”

Van den Akker, manager bij inspectiedienst OMWB, vindt het fijn. De familie dicht bij elkaar. „Het voelt een beetje alsof de cirkel rond is. Als jongen woonde ik in dit huis en nu woon ik hier met mijn eigen gezin en is mijn moeder dichtbij.”

Buitenissig

De Van den Akkers vinden er niks vreemds meer aan, maar voor veel Nederlanders is het nog iets buitenissigs: oma of opa op zolder. Of in de tuin. Volgens het meest recente Europese onderzoek (2007) woont maar 5 procent van de Nederlandse vrouwen boven de 65 met hun volwassen kinderen samen. En maar 6 procent van de gepensioneerde mannen.

Dat is weinig. Zeker in vergelijking met landen langs de Middellandse Zee. In Ita-

lië bijvoorbeeld woont zo'n 30 procent van de pensionado's samen met het kroost. In Griekenland zelfs bijna 40 procent. En in Oost-Europa is het nog gebruikelijker. In Letland leeft bijna de helft van de senioren onder één dak met het nageslacht.

In Nederland is er de afgelopen jaren wel veel over gefilosofeerd. En doken termen als 'meergeneratiewoning', 'duowoning' en 'kangoeroewoning' met regelmaat in beleidsstukken op. Sommige gemeenten maakten er ook werk van, zoals het Brabantse Boekel. Maar al met al was het allemaal 'erg marginaal', zegt directeur Wico Ankersmit van de Vereniging Bouw- & Woningtoezicht Nederland (VBWTN).

Dat zou volgens Ankersmit nu wel eens kunnen veranderen. Nu er enorm op de ouderenzorg wordt gekort, moeten mensen op zoek naar alternatieven voor het verzorgingshuis. Ouderen die nog enigszins zelfstandig zijn, kunnen er immers niet meer terecht, zoals deze week ook in

Nederlanders zijn niet asociaal, maar ze hechten zeer aan hun zelfstandigheid

—Pearl Dykstra (hoogleraar)

deze krant stond. 'Een radicale wijziging', noemt directeur Aad Koster van ActiZ, branchevereniging van zorgondernemers, het. „Het was vroeger een gegeven: op een bepaalde leeftijd ging je naar een bejaardenhuis. Dat is voorbij.”

Ook de oplopende eigen bijdragen in de zorg kunnen een reden zijn voor kinderen en ouders om bij elkaar te kruipen, zegt Ruud Dirkse, die via Pas Aan zelfstandige 'mantelzorgwoningen' vanaf 54 vierkante meter verkoopt. „Mensen wor-

► De familie Van den Akker met vlnr: Lotte (24), Mirthe (18), Ineke (73), Henny (50) en Remco (50).

FOTO KOEN VERHEIJDEN

den gedwongen te gaan rekenen. Wat is goedkoper? Alle zorg inkopen of het zelf doen?” Ook de bouwcrisis zal zijn handel een zet geven, denkt Dirkse. „Heel veel grote projecten met seniorenwoningen zijn stilgelegd.”

Daarbij wordt het per 1 juli hoogstwaarschijnlijk veel gemakkelijker om grootouders in huis te nemen. De meerderheid van de Tweede Kamer gaat, zo is de verwachting, akkoord met een opmerkelijke verandering in het Besluit omgevingsrecht: garages, schuurtjes, serres en andere bouwsels die vergunningvrij mogen worden neergezet, kunnen straks zonder papieren rompslomp omgebouwd tot 'omahome' (vrij naar het Australische *granny home*).

Ankersmit van de VBWTN denkt dat veel mensen de regeling zullen omarmen. „Mensen kunnen zo'n woning voortaan gewoon inrichten, zonder het zelfs maar bij de gemeente melden.” Ook Dirkse (Pas Aan) gaat van veel meer vraag uit. „Ik heb het alleen al vorig jaar zo'n driehonderd keer meegemaakt dat klanten afhaakten omdat ze bij het gemeenteloket op ontzettend veel gedoe stuitten.”

Zou het echt zo zijn? Dat veel meer Nederlanders hun ouders in huis gaan nemen? Of ouders het huis uitgaan en in een omahome in de tuin gaan wonen, zoals in Rijen? Marjolein Broese van Groenou (hoogleraar mantelzorg) en Pearl Dykstra (hoogleraar empirische so-

ciologie) twijfelen. En, 'nee', daarmee willen de professoren 'absoluut niet' bevesteren dat Nederlanders asociaal zijn. Of weinig met elkaar op hebben. Dykstra: „Dat is een groot misverstand. Want Nederlanders hebben juist heel veel voor elkaar over. Maar ze hechten ook zeer aan hun zelfstandigheid. Kinderen én ouders. Senioren willen, zo blijkt uit heel veel onderzoek, hun kinderen simpelweg niet tot last zijn.”

Zelfstandigheid

De hang naar zelfstandigheid zit diep in de cultuur. „Anders dan België en Duitsland heeft Nederland een lange traditie van aparte ouderenhuisvesting. Denk aan de hofjes van vroeger. Bejaardenhuisen werden niet als zwaktebod gezien, maar als teken van beschaving: mensen een goede oude dag gunnen.”

Met de aankleding van de verzorgingsstaat in de jaren '60 werd dat gevoel verzilverd: iedere oudere op zichzelf. Hoogleraar Jan Willem Duyvendak (algemene sociologie): „Het is nu nogal modieus om op die 'totaal uit de hand gelopen verzorgingsstaat' te foeteren, maar in die tijd werd het als een enorme opsteker gezien dat geen enkele bejaarde nog op zijn kinderen hoefde te leunen. Zo zou het familiecontact iets spontaans kunnen zijn, in plaats van verplichts.”

Daarnaast, in Nederland zijn er nauwelijks grote familiehuizen. Dykstra:

„We hebben hier vooral eengezinswoningen; ongeschikt voor inwonende grootouders of volwassen kinderen. Dat is in België en Duitsland van oudsher anders.”

Holland laat zich volgens Broese slecht vergelijken met Zuid- en Oost-Europa. „Daar is de mentaliteit anders. Daar zijn de woningen anders. En eerlijk, daar zijn de ouderenvoorzieningen altijd slechter geweest. Dat de helft van de Georgische

Of ze zullen dichter bij hun kinderen gaan wonen. In dezelfde stad of hetzelfde dorp.” En ja, een kleiner deel zal ‘wellicht’ overwegen bij kinderen in te trekken. Dykstra: „Door bepaalde overheidsmaatregelen wordt het nu natuurlijk ook gestimuleerd. Zo kan de tijdelijke schenkingsregeling, waarbij ouders hun kinderen een ton belastingvrij kunnen geven, ook worden benut voor de bouw van een huis voor meer generaties.”

Ondernemer Dirkse denkt dat onze ideeën over zijn omahomes snel zullen veranderen. „De meesten denken nu nog: dat kan bij ons niet. Maar een derde van de huizen met tuin is er geschikt voor; zo’n twee miljoen woningen in totaal. En ja, die staan ook in de grote steden. Het merendeel van onze ‘mantelzorgwoningen’ plaatsen we niet op het platteland maar in stadscentra.”

De 53-jarige ActiZ-directeur Aad Koster is voorloper van een trend. Hij kocht zo’n 10 jaar geleden met zijn vrouw de boerderij van zijn 88-jarige schoonmoeder - ‘voor haar leeftijd nog uiterst fit’ - om daar samen met zijn dochters neer te strijken. Zo’n boerderij maakt volgens Koster meer mogelijk. „Ik denk dat je zo’n besluit toch makkelijker neemt als je veel ruimte hebt.”

Koster vindt het ‘geven en nemen’. „Ik hou er geen jubelverhaal over, want het is een ingrijpende beslissing: je zit meer op elkaars lip. Zo krijgen wij wel eens opmerkingen van mijn schoonmoeder over

de opvoeding. ‘Zitten de kinderen nou weer achter een computer?’ Maar ik vind het prachtig om te zien hoe zij mijn dochters van 12 en 13 weer andere verhalen en levenswijsheden meegeeft. En ze doet ook veel voor ons, zoals even op de kinderen letten.”

Koster adviseert: niet zomaar doen, maar goed overdenken. „Mijn eerste tip: zorg dat je afspraken met elkaar maakt. Of je zomaar bij elkaar binnenvalt of niet. Mijn tweede: zorg dat je allebei je eigen ruimte behoudt. Privacy is belangrijk. Derde: denk na over het scenario als moeder of vader steeds meer zorg nodig heeft. Gaan andere familieleden helpen of komt het op jouw schouders neer?”

Kleine dingen

Bij hem werkt het, zegt Remco. ‘Prima’ zelfs. „Ik kom mijn moeder nu natuurlijk vaker tegen, maak vaker een praatje op het erf. Maar we zitten niet elke avond bij elkaar aan tafel.” Zijn moeder, die ook nog gezond is, helpt met kleine dingen. „Zoals de hond uitlaten als we aan het werk zijn.” En hij helpt haar met klussen. „Zoals de bladeren uit haar dakgoot halen.” Over hoe het later moet, als oma Ineke misschien meer zorg nodig heeft, hebben ze het al gehad. „Mijn vrouw is verpleegkundige en we nemen dus graag een deel van de zorg op ons. Maar we zullen ook zorg inkopen. Wij kunnen niet alles zelf doen en dat zou mijn moeder ook niet willen.”

KORT GEDING

Zijn er straks twee musea over voetbal?

MARTIJN VAN BEETEN

ROTTERDAM | Het nationale voetbalmuseum in Middelburg trok te weinig bezoekers en gaat dicht, maar getouwtrek over een nieuwe start in een andere stad zou de bizarre uitkomst kunnen krijgen dat Nederland straks twee voetbalmusea heeft.

Op 23 januari is de uitspraak in een kort geding, waarin ondernemer Paul Hermsen en uitgever Matty Verkamman allebei stellen dat zij aanspraak maken op de inboedel en de rechten van het voetbalmuseum. Zij waren tot 2 maanden geleden van plan samen de nieuwe Voetbal Experience, zoals het museum ook heet, te starten in het stadion van RBC in Roosendaal.

Hermsen is daar eigenaar van. Maar ze werden het niet eens over de voorwaarden en Verkamman, grondlegger van het museum in Middelburg, stelt dat Hermsen hem vervolgens schriftelijk de vrijheid heeft gegeven zelf een nieuwe plek te vinden. „Tot ik een mail kreeg van Hermsen. Hij had het toch maar zelf gekocht. Ongehoord, die aankoop is onrechtmatig.” Verkamman stapte naar de rechter. Hij vreest dat Hermsen gaat pronken met topstukken die hij met onder anderen Hugo Borst heeft verzameld.

Bonden klaar om actie te voeren

ROTTERDAM | De crisis is voorbij en dat zullen de werkgevers weten. De afgelopen tijd voerden werknemers op grote schaal actie voor meer loon en behoud van hun banen. En dat zal zo blijven, voorspelt de vakcentrale FNV. „Koopkracht en echte banen, daar gaan we voor,” zegt een woordvoerder van FNV Bondgenoten. „En we gaan er hard in. De mensen hebben jaren ingeleverd en nu het beter gaat, willen ze daar ook hun deel van. En de mensen zijn gemotiveerd om actie te voeren als het moet.” De werkgevers merken ook dat de bonden nu anders aan tafel zitten. „De vakbonden zitten op strijldoers,” zegt Jannes van der Velde van werkgeversvereniging AWWN. „Die opstelling leidt tot moeizame onderhandelingen over een nieuwe cao.”

Veel lagere straffen Somalische piraten

ROTTERDAM | Vier Somalische piraten hebben fors lagere straffen gekregen dan het Openbaar Ministerie (OM) 2 weken geleden had geëist.

De rechters in Rotterdam legden ieder van hen gisteren 2 jaar celstraf op voor het medeplegen van het geweld tegen Nederlandse mariniers van Hr. Ms. Rotterdam, maar spraken hen vrij van deelname aan zeeroof of poging doodslag. Het OM had straffen tot 10 jaar tegen het viertal geëist. Het incident speelde zich in oktober 2012 af voor de Somalische kust. Het Nederlandse marineschip was daar vanwege een missie tegen piraterij.

Zorg dat je afspraken met elkaar maakt. Of je zomaar bij elkaar binnenvalt of niet

—Aad Koster (directeur ActiZ)

ouderen met hun kinderen samenwoont, is zo idyllisch niet. Gewoon verborgen armoe.”

Eigen stek

Broese en Dykstra gaan ervan uit dat de meeste 65-plussers hun eigen stek zullen koesteren. Ook nu er heftig in de ouderenzorg wordt gesnoeid. Dykstra: „Mensen zullen allereerst proberen thuis zorg te regelen. Wit als ze het kunnen betalen. Zwart als het minder moet kosten.